

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ सप्तमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां पञ्चमकाण्डे सप्तमः प्रश्नः ॥

यो वा अयं॑थादे॒वतम॒ग्निं चि॑नुत आ दे॒वता॑भ्यो वृ॒श्च्यते॒
पा॒पी॒यान्भ॒वति॒ यो यं॑थादे॒वतं न॒ दे॒वता॑भ्य आ वृ॒श्च्यते॒
व॒सी॒यान्भ॒वत्याग्ने॒य्या गा॑य॒त्रिया प्र॑थ॒मां चि॑तिम॒भि मृ॑शे॒त्रिष्टु॒भा
द्वि॒तीयां ज॑ग॒त्या तृ॒तीया॑मनु॒ष्टुभा॑ चतु॒र्थीम्प॒ङ्क्ता प॑ञ्च॒मीं
यंथादे॒वतमे॒वाग्निं चि॑नुते न दे॒वता॑भ्य आ वृ॒श्च्यते॒ व॒सी॒यान्भ॒वतीडा॑यै
वा ए॒षा वि॒भक्तिः प॒शव॒ इडा॑ प॒शुभि॑रेनम् (१)

चि॒नुते॒ यो वै प्र॒जाप॑तये प्रति॒प्रोच्या॑ग्निं चि॒नोति॒
ना॒र्ति॒मा॒र्च्छत्य॑श्वा॒व॒भित॑स्तिष्ठेतां कृ॒ष्ण उ॑त्तर॒तः श्वे॒तो दक्षि॑ण-
स्तावा॒लभ्ये॑ष्टका॒ उप॑ दध्यादे॒तद्वै प्र॒जाप॑ते रू॒पम्प्रा॑जाप॒त्योऽश्वः॑
सा॒क्षादे॒व प्र॒जाप॑तये प्रति॒प्रोच्या॑ग्निं चि॒नोति॒ ना॒र्ति॒मा॒र्च्छत्ये॑तद्वा
अ॒हो रू॒पं यच्छ्वे॑तोऽश्वो॒ रात्रि॑यै कृ॒ष्ण ए॒तद॒हः (२)

रू॒पं यद्वि॑ष्टका॒ रात्रि॑यै पु॒रीष॑मिष्टका॒ उप॒धास्य॑ज्ज्वे॒तमश्व॑म॒भि
मृ॑शे॒त्पु॒रीष॑मुप॒धास्य॑न्कृ॒ष्णम॑हो॒रात्रा॑भ्यामे॒वैनं॑ चि॒नुते॒ हिर॑ण्यपा॒त्रम्म॑धोः
पू॒र्णं द॑दाति म॒ध्व्योऽसा॑नीति॒ सौ॒र्या चि॒त्रव॑त्यावे॒क्षते॒ चि॒त्रमे॒व
भ॑वति म॒ध्यन्दि॑नेऽश्व॒मव॑ घ्रापयत्य॒सौ वा आ॑दित्य इन्द्र ए॒ष

प्रजापतिः प्राजापत्योऽश्वस्तमेव साक्षाद्वधोति॥ (३)

एनमेतदहोऽष्टाचत्वारिंशच्च॥ [१]

त्वामग्ने वृषभं चेकितान्म्पुनर्युवानञ्जनयन्नुपागांम्। अस्थूरि णो
गार्हपत्यानि सन्तु तिग्मेन नो ब्रह्मणा सः शिंशाधि। पशवो वा
एते यदिष्टकाश्चित्याचित्यामृषभमुप दधाति मिथुनमेवास्य तद्यज्ञे
करोति प्रजननाय तस्माद्यथेयूथ ऋषभः। संवत्सरस्य प्रतिमां
यां त्वां रात्र्युपासते। प्रजाः सुवीरां कृत्वा विश्वमायुर्व्यश्जवत्।
प्राजापत्याम् (४)

एतामुप दधातीयं वावैषैकाष्टका यदेवैकाष्टकायामन्नं क्रियते
तदेवैतयाव रुद्ध एषा वै प्रजापतेः कामदुद्या तयैव यजमानो-
ऽमुष्मिल्लोकेऽग्निं दुहे येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन् येनादित्या
वसवो येन रुद्राः। येनाङ्गिरसो महिमानमानशुस्तेनैतु यजमानः
स्वस्ति। सुवर्गाय वा एष लोकाय (५)

चीयते यदग्निर्येन देवा ज्योतिषोर्ध्वा उदायन्नित्युख्यः
समिन्द्र इष्टका एवैता उप धत्ते वानस्पत्याः सुवर्गस्य लोकस्य
समष्ट्यै शतायुधाय शतवीर्याय शतोतयेऽभिमातिषाहे। शतं
यो नः शरदो अजीतानिन्द्रो नेषदति दुरितानि विश्वा। ये
चत्वारः पथयो देवानां अन्तरा द्यावापृथिवी वियन्ति। तेषां यो
अज्यानिमजीतिमा वहत्तस्मै नो देवाः (६)

परि दत्तेह सर्वे। ग्रीष्मो हैमन्त उत नो वसन्तः शरद्वर्षाः
 सुवितं नो अस्तु। तेषामृतूनां शतशारदानां निवात एषामभये
 स्याम। इदुवत्सरायं परिवत्सरायं संवत्सरायं कृणुता बृहन्नमः।
 तेषां वयं सुमतौ यज्ञियानां ज्योगर्जीता अहताः स्याम। भद्रान्नः
 श्रेयः समनैष्ट देवास्त्वयावसेन समशीमहि त्वा। स नो मयोभूः
 पितो (७)

आ विशस्व शं तोकाय तनुवे स्योनः। अज्यानीरेता उप
 दधात्येता वै देवता अपराजितास्ता एव प्र विशति नैव जीयते
 ब्रह्मवादिनो वदन्ति यदर्धमासा मासा ऋतवः संवत्सर ओषधीः
 पचन्त्यथ कस्मादन्याभ्यो देवताभ्य आग्रयणं निरूप्यत इत्येता हि
 तद्देवता उदजयन् यदृतुभ्यो निर्वपेद्देवताभ्यः समदं दध्यादाग्रयणं
 निरूप्येता आहुतीर्जुहोत्यर्धमासानेव मासानृतून्संवत्सरम्प्रीणाति
 न देवताभ्यः समदं दधाति भद्रान्नः श्रेयः समनैष्ट देवा इत्याह
 हुताद्याय यजमानस्यापराभावाय॥ (८)

प्राजापत्याल्लोकाय देवाः पितो दध्यादाग्रयणं पञ्चविंशतिश्च॥ [२]

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्रघ्नस्तनूपा नः प्रतिस्पशः। यो
 नः पुरस्तादक्षिणतः पश्चादुत्तरतोऽघायुरभिदासत्येतं सो-
 ऽश्मानमृच्छतु। देवासुराः संयन्ता आसन्तेऽसुरा दिग्भ्य आबाधन्त
 तां देवा इष्वा च वज्रेण चापानुदन्त यद्वज्रिणीरुपदधातीष्वा चैव

तद्वज्रेण च यजमानो भ्रातृव्यानपं नुदते दिक्षूपं (९)

दधाति देवपुरा एवैतास्तनूपानीः पर्यूहतेऽग्नाविष्णू सजोषंसेमा
वर्धन्तु वां गिरः। द्युमैर्वाजैभिरा गतम्। ब्रह्मवादिनो वदन्ति
यत्र देवतायै जुहृत्यथ किन्देवत्यां वसोर्धारेत्यग्निर्वसुस्तस्यैषा
धारा विष्णुर्वसुस्तस्यैषा धारा॥ग्रावैष्णव्यर्चा वसोर्धारा॥ जुहोति
भागधेयेनैवैनौ समर्धयत्यथो एताम् (१०)

एवाहुतिमायतनवतीं करोति यत्काम एनां जुहोति तदेवाव
रुन्दे रुद्रो वा एष यदग्निस्तस्यैते तनुवौ घोरान्या शिवान्या
यच्छतरुद्रीयं जुहोति यैवास्य घोरा तनूस्तां तेन शमयति
यद्वसोर्धारां जुहोति यैवास्य शिवा तनूस्तां तेन प्रीणाति यो वै
वसोर्धारायै (११)

प्रतिष्ठां वेद प्रत्येव तिष्ठति यदाज्यमुच्छिष्येत तस्मिन्ब्रह्मौदनम्यंच
प्राश्नीयुरेष वा अग्निर्वैश्वानरो यद्वाह्मण एषा खलु वा अग्नेः
प्रिया तनूर्यद्वैश्वानरः प्रियायामैवैनौ तनुवां प्रति स्थापयति चतस्रो
धेनूदद्यात्ताभिरेव यजमानोऽमुष्मिल्लोकेऽग्निं दुहे॥ (१२)

उपैतान्धारायै षट्त्वारिंशच्च॥

[३]

चित्तिञ्जुहोमि मनसा घृतेनेत्याहादाभ्या वै नामैषाहुतिर्वैश्वकर्मणी
नैनं चिक्यान्भ्रातृव्यो दभ्नोत्यथो देवता एवाव रुन्देऽग्ने तमद्येति

पङ्क्या जुहोति पङ्क्याहुत्या यज्ञमुखमारभते सप्त ते अग्ने
समिधः सप्त जिह्वा इत्याहु होत्रा एवाव रुन्देऽग्निर्देवेभ्यो-
ऽपाक्रामद्वाग्धेयम् (१३)

इच्छमानस्तस्मा एतद्वाग्धेयम्प्रायच्छन्नेतद्वा अग्नेरग्निहोत्रमेतर्हि
खलु वा एष जातो यर्हि सर्वश्चितो जातायैवास्मा अन्नमपि
दधाति स एनम्प्रीतः प्रीणाति वसीयान्भवति ब्रह्मवादिनो वदन्ति
यदेष गार्हपत्यश्चीयतेऽथ कास्याहवनीय इत्यसावादित्य इति
ब्रूयादेतस्मिन् हि सर्वाभ्यो देवताभ्यो जुह्वति (१४)

य एवं विद्वानग्निं चिनुते साक्षादेव देवतां ऋध्नोत्यग्ने यशस्विन्
यशसेममर्पयेन्द्रावतीमपचितीमिहा वह। अयम्मूर्धा परमेष्ठी
सुवर्चाः समानानामुत्तमश्लोको अस्तु। भद्रम्पश्यन्त उप सेदुरग्रे
तपो दीक्षामृषयः सुवर्विदः। ततः क्षत्रम्बलमोजश्च जातं तदस्मै
देवा अभि सं नमन्तु। धाता विधाता परमा (१५)

उत सन्दृक्प्रजापतिः परमेष्ठी विराजा। स्तोमाश्छन्दांसि
निविदो म आहुरेतस्मै राष्ट्रमभि सं नमाम। अभ्यावर्तध्वमुप
मेत साकमयः शास्ताधिपतिर्वो अस्तु। अस्य विज्ञानमनु सः
रभध्वमिमम्पश्चादनु जीवाथ सर्वे। राष्ट्रभृत एता उप दधात्येषा
वा अग्नेश्चिती राष्ट्रभृत्तयैवास्मिन्नाष्ट्रं दधाति राष्ट्रमेव भवति

नास्माद्राष्ट्रम्भ्रं शते॥ (१६)

भागधेयञ्जुहति परमा राष्ट्रं दधाति सप्त च॥ [४]

यथा वै पुत्रो जातो म्रियत एव वा एष म्रियते यस्याग्निरुख्यं
उद्वायति यन्निर्मन्थ्यं कुर्याद्विच्छिन्द्याद्भ्रातृव्यमस्मै जनयेत्स एव पुनः
परीध्यः स्वादेवैनं योनेर्जनयति नास्मै भ्रातृव्यं जनयति तमो वा
एतं गृह्णाति यस्याग्निरुख्यं उद्वायति मृत्युस्तमः कृष्णं वासः कृष्णा
धेनुर्दक्षिणा तमसा (१७)

एव तमो मृत्युमपं हते हिरण्यं ददाति ज्योतिर्वै हिरण्यं
ज्योतिषैव तमोऽपं हतेऽथो तेजो वै हिरण्यन्तेज एवात्मन्धत्ते सुवर्नं
घर्मः स्वाहा सुवर्नार्कः स्वाहा सुवर्नं शुक्रः स्वाहा सुवर्नं ज्योतिः
स्वाहा सुवर्नं सूर्यः स्वाहार्को वा एष यदग्निरसावादित्यः (१८)

अश्वमेधो यदेता आहुतीर्जुहोत्यर्काश्वमेधयोरेव ज्योतींषि सं
दधात्येष ह त्वा अर्काश्वमेधी यस्यैतदग्नौ क्रियत आपो वा इदमग्रे
सलिलमासीत्स एतां प्रजापतिः प्रथमां चितिमपश्यत्तामुपाधत्त
तदियमभवत्तं विश्वकर्माब्रवीदुप त्वायानीति नेह लोको-
ऽस्तीति (१९)

अब्रवीत्स एतां द्वितीयां चितिमपश्यत्तामुपाधत्त तदन्तरिक्षमभवत्
यज्ञः प्रजापतिमब्रवीदुप त्वायानीति नेह लोकौऽस्तीत्यब्रवीत्स
विश्वकर्माणमब्रवीदुप त्वायानीति केन मोपैष्यसीति दिश्याभिरित्यब्रवीत्

उपाधत्त ता दिशः (२०)

अभवन्त्स परमेष्ठी प्रजापतिमब्रवीदुप त्वायानीति नेह लोको-
ऽस्तीत्यब्रवीत्स विश्वकर्माणं च यज्ञं चाब्रवीदुप वामायानीति
नेह लोकोऽस्तीत्यब्रूताः स एतां तृतीयां चितिमपश्यन्तामुपाधत्त
तदसावभवत्स आदित्यः प्रजापतिमब्रवीदुप त्वा (२१)

आयानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रवीत्स विश्वकर्माणं च
यज्ञं चाब्रवीदुप वामायानीति नेह लोकोऽस्तीत्यब्रूताः स
परमेष्ठिनमब्रवीदुप त्वायानीति केन मोपैष्यसीति लोकं
पृणयेत्यब्रवीत्तं लोकं पृणयोपैत्तस्मादयातयाम्नी लोकं पृणा-
ऽयातयामा ह्यसौ (२२)

आदित्यस्तानृषयोऽब्रुवन्नुप व आयामेति केन न उपैष्यथेति
भूमेत्यब्रुवन्तां द्वाभ्यां चितीभ्यामुपायन्त्स पञ्चचितीकः समपद्यत
य एवं विद्वानग्निं चिनुते भूयानेव भवत्यभीमाल्लोकाञ्जयति विदुरेनं
देवा अथो एतासामेव देवतानाः सायुज्यं गच्छति॥ (२३)

तमसाऽऽदित्योऽस्तीति दिशं आदित्यः प्रजापतिमब्रवीदुप त्वाऽसौ पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [५]

वयो वा अग्निर्यदग्निचित्पक्षिणोऽश्नीयात्तमेवाग्निमद्यादार्तिमाच्छे-
व्रतं चरेत्संवत्सरः हि व्रतं नाति पशुर्वा एष यदग्निर्हिनस्ति खलु
वै तम्पशुर्य एनम्पुरस्तात्प्रत्यश्चमुपचरति तस्मात्पश्चात्प्राडुपचर्य
आत्मनोऽहिः सायै तेजोऽसि तेजो मे यच्छ पृथिवीं यच्छ (२४)

पृथिव्यै मां पाहि ज्योतिरसि ज्योतिर्मे यच्छान्तरिक्षं
 यच्छान्तरिक्षान्मा पाहि सुवरसि सुवर्मे यच्छ दिवं यच्छ दिवो
 मां पाहीत्याहैताभिर्वा इमे लोका विधृता यदेता उपदधात्येषां
 लोकानां विधृत्यै स्वयमातृणा उपधाय हिरण्येष्टका उप
 दधातीमे वै लोकाः स्वयमातृणा ज्योतिरहिरण्यं यथस्वयमातृणा
 उपधाय (२५)

हिरण्येष्टका उपदधातीमानेवैताभिर्लोकां ज्योतिष्मतः कुरुते-
 ऽथो एताभिरेवास्मा इमे लोकाः प्र भान्ति यास्तै अग्ने सूर्ये
 रुचं उद्यतो दिवमातृन्वन्ति रश्मिभिः। ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय
 नस्कृधि। या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः। इन्द्राग्नी
 ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते। रुचं नो धेहि (२६)

ब्राह्मणेषु रुचं राजंसु नस्कृधि। रुचं विश्वेषु शूद्रेषु मयि धेहि
 रुचा रुचम्। द्वेधा वा अग्निं चिक्यान्स्य यश इन्द्रियं गच्छत्यग्निं
 वा चितमीजानं वा यदेता आहुतीर्जुहोत्यात्मन्नेव यश इन्द्रियं धत्त
 ईश्वरो वा एष आर्तिमार्तोऽग्निं चिन्वन्नधिक्रामति तत्त्वां यामि
 ब्रह्मणा वन्दमान इति वारुण्यर्चा (२७)

जुहुयाच्छान्तिरेवैषाग्नेर्गुप्तिरात्मनो हविष्कृतो वा एष योऽग्निं
 चिनुते यथा वै हविः स्कन्दत्येवं वा एष स्कन्दति योऽग्निं चित्वा
 स्त्रियमुपैति मैत्रावरुण्यामिक्षया यजेत मैत्रावरुणतामेवोपैत्यात्मनो-

ऽस्कन्दाय॒ यो वा अ॒ग्निमृ॑तु॒स्थां वेद॑तु॒र्ऋतु॑रस्मै॒ कल्प॑मान एति॒
प्रत्ये॒व तिष्ठ॑ति संवत्स॒रो वा अ॒ग्निः (२८)

ऋ॒तु॒स्थास्त॑स्य॒ वस॑न्तः॒ शिरो॑ ग्री॒ष्मो दक्षि॑णः॒ पक्षो॑
व॒र्षाः पुच्छ॑ः॒ शर॑दुत्तरः॒ पक्षो॑ हे॒मन्तो मध्य॑म्पूर्व॒पक्षाश्चि॑तयो-
ऽपर॒पक्षाः पुरी॑षमहो॒रात्रा॑णीष्ट॒का एष॑ वा अ॒ग्निर्ऋ॑तु॒स्था य एवं
वेद॑तु॒र्ऋतु॑रस्मै॒ कल्प॑मान एति॒ प्रत्ये॒व तिष्ठ॑ति प्र॒जाप॑ति॒र्वा एतं
ज्यैष्ठ्य॑कामो न्य॒धत्त॑ ततो॒ वै स ज्यैष्ठ्य॑मगच्छ॒द्य एवं वि॒द्वान॒ग्निं
चि॑नुते ज्यैष्ठ्य॑मे॒व गच्छ॑ति॥ (२९)

पृथिवीं यच्छु यथ्वयमातृणा उपधायं धेहृचाग्निश्चिनुते त्रीणि च॥ [६]

यदा॑कू॒तात्स॑म॒सुस्रोद्धृ॑दो वा॒ मन॑सो वा॒ सम्भृ॑तं चक्षु॑षो वा।
तमनु॒ प्रेहि॑ सुकृ॒तस्य॑ लो॒कं यत्र॑र्ष॒यः प्रथ॑म॒जा ये पुरा॑णाः। एत॑ः
सं॒धस्थ॑ परि॒ ते ददामि॑ यमा॒वहा॑च्छे॒वधिं जा॑तवे॒दाः। अ॒न्वाग॑न्ता
य॒ज्ञप॑तिर्वो अत्र॒ तः स्म॑ जानी॒त पर॑मे व्यो॒मन्। जा॒नीता॑दे॒नं पर॑मे
व्यो॒मन्दे॒वाः स॒धस्था॑ वि॒द रू॒पम॑स्य। यदा॑गच्छा॒त् (३०)

प॒थिभि॑र्दे॒व्याना॑रि॒ष्टापूर्ते॑ कृ॒णुता॑दा॒विर॑स्मै। सम्प्र॑ च्य॒वध्व॑मनु॒
सम्प्र॑ या॒ताग्ने॑ प॒थो दे॒व्याना॑न्कृ॒णुध्व॑म्। अ॒स्मिन्स॒धस्थे॑
अध्यु॑त्तरस्मिन्वि॒श्वे दे॒वा यज॑मानश्च सीद॒त। प्र॒स्तरे॑णं परि॒धिना॑
स्रु॒चा वेद्या॑ च ब॒र्हिषा॑। ऋ॒चेमं॑ य॒ज्ञं नो॑ वह॒ सुव॑र्दे॒वेषु॑ गन्त॒वे।
यदि॑ष्टं यत्प॑रा॒दानं॑ यद्दत्तं॒ या च॒ दक्षि॑णा। तत् (३१)

अग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत्। येना सहस्रं वहसि
येनाग्ने सर्ववेदसम्। तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे। येनाग्ने
दक्षिणा युक्ता यज्ञं वहन्त्यृत्विजः। तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु
गन्तवे। येनाग्ने सुकृतः पथा मधोर्धारा व्यानशुः। तेनेमं यज्ञं नो
वह सुवर्देवेषु गन्तवे। यत्र धारा अनपेता मधोर्धृतस्य च याः।
तदग्निर्वैश्वकर्मणः सुवर्देवेषु नो दधत्॥ (३२)

आगच्छात्तद्यानशुस्तेनेमं यज्ञं नो वह सुवर्देवेषु गन्तवे चतुर्दश च॥ [७]

यास्ते अग्ने समिधो यानि धाम या जिह्वा जातवेदो यो
अर्चिः। ये ते अग्ने मेडयो य इन्द्रवस्तेभिरात्मानं चिनुहि प्रजानन्।
उत्सन्नयज्ञो वा एष यदग्निः किं वाहृतस्य क्रियते किं वा न यद्वा
अध्वर्युरग्रेष्विन्वन्नन्तरेत्यात्मनो वै तदन्तरेति यास्ते अग्ने समिधो
यानि (३३)

धामेत्याहैषा वा अग्नेः स्वयञ्चितिरग्निरेव तदग्निं चिनोति
नाध्वर्युरात्मनोऽन्तरेति चतस्र आशाः प्र चरन्त्वग्नयं इमं
नो यज्ञं नयतु प्रजानन्। घृतम्पिन्वन्नजरं सुवीरं ब्रह्म
समिद्धवत्याहुतीनाम्। सुवर्गाय वा एष लोकायोप धीयते
यत्कूर्मश्चतस्र आशाः प्र चरन्त्वग्नय इत्याह (३४)

दिश एवैतेन प्र जानातीमं नो यज्ञं नयतु प्रजानन्नित्याह
सुवर्गस्य लोकस्याभनीत्यै ब्रह्म समिद्धवत्याहुतीनामित्याह

ब्रह्मणा वै देवाः सुवर्गं लोकमायन् यद्वह्मण्वत्योपदधाति ब्रह्मणैव
तद्यजमानः सुवर्गं लोकमेति प्रजापतिर्वा एष यदग्निस्तस्य प्रजाः
पशवश्छन्दांसि रूपं सर्वान् वर्णानिष्टकानां कुर्याद्रूपेणैव प्रजां
पशूच्छन्दांस्यव रुद्धेऽथो प्रजाभ्य एवैनम्पशुभ्यश्छन्दोभ्यो-
ऽवरुद्धं चिनुते॥ (३५)

यान्यग्रय इत्याहेष्टकानां षोडश च॥ [८]

मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निं रायस्पोषाय सुप्रजास्त्वाय सुवीर्याय।
मयि प्रजाम्मयि वर्चो दधाम्यरिष्टाः स्याम तनुवा सुवीराः।
यो नो अग्निः पितरो हृथ्स्वन्तरमर्त्यो मर्त्या आविवेश।
तमात्मन्परि गृह्णीमहे वयं मा सो अस्मा अवहाय परा
गात्। यदध्वर्युरात्मन्नग्निमगृहीत्वाग्निं चिनुयाद्योऽस्य स्वो-
ऽग्निस्तमपि (३६)

यजमानाय चिनुयादग्निं खलु वै पशवोऽनूपं तिष्ठन्ते-
ऽपक्रामुका अस्मात्पशवः स्युर्मयि गृह्णाम्यग्रे अग्निमित्याहात्मन्नेव
स्वमग्निं दाधार नास्मात्पशवोऽप क्रामन्ति ब्रह्मवादिनो वदन्ति
यन्मृचापश्चाग्नेरनाद्यमथ कस्मान्मृदा चाद्भिश्चाग्निश्चीयत इति
यदद्भिः संयौति (३७)

आपो वै सर्वा देवता देवताभिरेवैनं स संजति यन्मृदा
चिनोतीयं वा अग्निर्वैश्वानरोऽग्निनैव तदग्निं चिनोति ब्रह्मवादिनो

वदन्ति यन्मृदा चाद्विश्वग्निश्चीयतेऽथ कस्मादग्निरुच्यत इति
 यच्छन्दोभिश्चिनोत्यग्रयो वै छन्दांसि तस्मादग्निरुच्यतेऽथो इयं
 वा अग्निर्वैश्वानरो यत् (३८)

मृदा चिनोति तस्मादग्निरुच्यते हिरण्येष्टका उपं दधाति
 ज्योतिर्वै हिरण्यं ज्योतिरेवास्मिन्दधात्यथो तेजो वै हिरण्यं
 तेजं एवात्मन्धत्ते यो वा अग्निः सर्वतोमुखं चिनुते सर्वासु
 प्रजास्वन्नमत्ति सर्वा दिशोऽभि जयति गायत्रीम्पुरस्तादुपं दधाति
 त्रिष्टुभं दक्षिणतो जगतीम्पश्चादनुष्टुभमुत्तरतः पङ्क्तिमध्यं एष वा
 अग्निः सर्वतोमुखस्तं य एवं विद्वाश्चिनुते सर्वासु प्रजास्वन्नमत्ति
 सर्वा दिशोऽभि जयत्यथो दिश्येव दिशम्प्र वयति तस्माद्विशि
 दिक्प्रोता॥ (३९)

अपि सं योतिं वैश्वानरो यदेष वै पञ्चविंशतिश्च॥ [९]

प्रजापतिरग्निमसृजत सोऽस्मात्सृष्टः प्राङ्माद्रवत्तस्मा
 अश्वम्प्रत्यास्यथ्स दक्षिणावर्तत तस्मै वृष्णिम्प्रत्यास्यथ्स
 प्रत्यङ्मावर्तत तस्मा ऋषभम्प्रत्यास्यथ्स उदङ्मावर्तत तस्मै
 बस्तम्प्रत्यास्यथ्स ऊर्ध्वोऽद्रवत्तस्मै पुरुषम्प्रत्यास्यत् यत्पशुशीर्षाण्युप
 सर्वत एवैनम् (४०)

अवुरुध्यं चिनुत एता वै प्राणभृतश्चक्षुष्मतीरिष्टका
 यत्पशुशीर्षाणि यत्पशुशीर्षाण्युपदधाति ताभिरेव यजमानो-

ऽमुष्मिँल्लोके प्राणित्यथो ताभिरेवास्मां इमे लोकाः प्र भान्ति
मृदाभिलिप्योपं दधाति मेध्यत्वाय पशुर्वा एष यदग्निरन्नम्पशवं एष
खलु वा अग्निर्यत्पशुशीर्षाणि यं कामयेत कनीयोऽस्यान्नम् (४१)

स्यादिति सन्तरां तस्य पशुशीर्षाण्युपं दध्यात्कनीय
एवास्यान्नम्भवति यं कामयेत समावदस्यान्नं स्यादिति
मध्यतस्तस्योपं दध्यात्समावदेवास्यान्नम्भवति यं कामयेत
भूयोऽस्यान्नं स्यादित्यन्तेषु तस्य व्युदूह्योपं दध्यादन्तत एवास्मा
अन्नमव रुद्धे भूयोऽस्यान्नम्भवति॥ (४२)

एनमस्यान्नम्भूयोस्यान्नम्भवति॥ [१०]

स्तेगान्दंष्ट्राभ्याम्मण्डूकाञ्जम्येभिरादकां खादेनोर्जं
संसूदेनारण्यं जाम्बीलेन मृदम्बस्वेभिः शर्कराभिरवकांमवकाभिः
शर्करामुत्सादेन जिह्वामवक्रन्देन तालुं सरस्वतीं जिह्वग्रेण॥ (४३)

स्तेगान्द्वाविंशतिः॥ [११]

वाजं हनूभ्यामप आस्येनादित्याञ्जश्रुभिरुपयाममधरेणोष्ठेन
सदुत्तरेणान्तरेणानूकाशम्प्रकाशेन बाह्यं स्तनयितुं निर्बाधेन
सूर्याग्नी चक्षुर्भ्यां विद्युतौ कनानकाभ्यामशनिम्मस्तिष्केण
बलम्मञ्जभिः॥ (४४)

वाजं पञ्चविंशतिः॥ [१२]

कूर्माञ्छुफैरच्छलाभिः कपिञ्जलान्त्साम कुष्ठिकाभिर्जवं

जङ्घाभिरगुदं जानुभ्यां वीर्यं कुहाभ्यां भयम्प्रचालाभ्याम्
 गुहोपपक्षाभ्यामश्विनावसाम्भ्यामदितिः शीर्ष्णा निरुद्धति
 निर्जाल्मकेन शीर्ष्णा ॥ (४५)

कूर्मान्नयौविःशतिः ॥ [१३]

योक्त्रं गृध्राभिर्युगमानतेन चित्तम्मन्याभिः सङ्क्रोशान्प्राणैः
 प्रकाशेन त्वचं पराकाशेनान्तराम्मशकान्केशैरिन्द्रं स्वपसा वहैन
 बृहस्पतिः शकुनिसादेन रथमुष्णिहाभिः ॥ (४६)

योक्त्रमेकविःशतिः ॥ [१४]

मित्रावरुणौ श्रोणीभ्यामिन्द्राग्री शिखण्डाभ्यामिन्द्राबृहस्पती
 ऊरुभ्यामिन्द्राविष्णू अष्टीवद्धाः सवितारम्पुच्छेन गन्धर्वाञ्छेपेनाप्सरा
 मुष्काभ्याम्पवमानम्पायुना पवित्रम्पोत्राभ्यामाक्रमणं स्थूराभ्यां
 प्रतिक्रमणं कुष्ठाभ्याम् ॥ (४७)

[१५]

इन्द्रस्य क्रोडोऽदित्यै पाजस्यन्दिशां जत्रवो जीमूतान्हृदयोपशाम्भ
 पुरितता नभ उदर्येणेन्द्राणीम्प्रीहा वल्मीकाङ्क्लोम्ना गिरीन्प्लाशिभिः
 समुद्रमुदरेण वैश्वानरम्भस्मना ॥ (४८)

मित्रावरुणाविन्द्रस्य द्वाविःशतिर्द्वाविःशतिः ॥ [१६]

पूष्णो वनिष्ठुरन्धाहेः स्थूरगुदा सर्पान्गुदाभिर्ऋतूनृष्टीभिर्दिवं

पृष्ठेन वसूनाम्प्रथमा कीकंसा रुद्राणां द्वितीयादित्यानां
तृतीयाङ्गिरसां चतुर्थी साध्यानां पञ्चमी विश्वेषां देवानां
षष्ठी॥ (४९)

पूष्णश्चतुर्विंशतिः॥ [१७]

ओजो ग्रीवाभिर्निर्ऋतिमस्थभिरिन्द्रः स्वपंसा वह्नेन रुद्रस्य
विचलः स्कन्धोऽहोरात्रयोर्द्वितीयोऽर्धमासानां तृतीयो मासां चतुर्थ
ऋतूनाम्पञ्चमः सवत्सरस्य षष्ठः॥ (५०)

ओजो विंशतिः॥ [१८]

आनन्दं नन्दथुना कामम्प्रत्यासाभ्यां भूयः शितीमभ्यां
प्रशिषम्प्रशासाभ्यां सूर्याचन्द्रमसौ वृक्याभ्यां श्यामशबलौ
मतस्नाभ्याव्युष्टिं रूपेण निम्नुक्तिमरूपेण॥ (५१)

आनन्दः षोडशः॥ [१९]

अहर्मासेन रात्रिम्पीवसापो यूषेण घृतं रसेन श्यां वसया
दूषीकाभिर्हृदिनिमश्रुभिः पृष्ठान्दिवः रूपेण नक्षत्राणि प्रतिरूपेण
पृथिवीं चर्मणा छवीं छव्योपाकृताय स्वाहालब्धाय स्वाहा हुताय
स्वाहा॥ (५२)

अहर्ष्टाविंशतिः॥ [२०]

अग्नेः पक्षतिः सरस्वत्यै निपक्षतिः सोमस्य तृतीयापां

चतुर्थ्योषधीनां पञ्चमी संवत्सरस्य षष्ठी मरुताः सप्तमी
 बृहस्पतेरष्टमी मित्रस्य नवमी वरुणस्य दशमीन्द्रस्यैकादशी
 विश्वेषां देवानां द्वादशी द्यावापृथिव्योः पार्श्वं यमस्य पाटूरः॥ (५३)

अग्नेरेकात्रिंशत्॥ [२१]

वायोः पक्षतिः सरस्वतो निपक्षतिश्चन्द्रमसस्तृतीया नक्षत्राणां
 चतुर्थी संवितुः पञ्चमी रुद्रस्य षष्ठी सर्पाणां सप्तम्यर्यम्णोऽष्टमी
 त्वष्ट्रं नवमी धातुर्दशमीन्द्राण्या एकादश्यदित्यै द्वादशी द्यावापृथिव्योः
 पार्श्वं यम्यै पाटूरः॥ (५४)

वायोरष्टाविंशतिः॥ [२२]

पन्थामनूवृग्भ्यां सन्ततिः स्नावन्याभ्यां शुक्रान्पित्तं
 हरिमाणं यक्रा हलीक्ष्णान्पापवातेन कूश्माञ्छकंभिः शवर्तानूवध्येन
 शुनो विशसनेन सर्पल्लोहितगन्धेन वयांसि पक्वगन्धेन
 पिपीलिकाः प्रशादेन॥ (५)

पन्थाद्वाविंशतिः॥ [२३]

क्रमैरत्यक्रमीद्वाजी विश्वैर्देवैर्यज्ञियैः संविदानः। स नो नय
 सुकृतस्य लोकं तस्य ते वयं स्वधया मदमे॥ (५६)

क्रमैरष्टादश॥ [२४]

द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सुधस्थमात्मान्तरिक्षं समुद्रो

योनिः सूर्यस्ते चक्षुर्वतः प्राणश्चन्द्रमाः श्रोत्रम्मासाश्चार्धमासाश्च
पर्वाण्यृतवोङ्गानि संवत्सरो महिमा॥ (५७)

द्यौः पञ्चविंशतिः॥ [२५]

अग्निः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं लोकमजयद्यस्मिन्नग्निः स
तै लोकस्तं जैष्यस्यथाव जिघ्र वायुः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं
लोकमजयद्यस्मिन्वायुः स तै लोकस्तस्मात्त्वान्तरेष्यामि
यदि नावजिघ्रस्यादित्यः पशुरासीत्तेनायजन्त स एतं
लोकमजयद्यस्मिन्नादित्यः स तै लोकस्तं जैष्यसि यद्यवजिघ्रसि॥ (५८)

यस्मिन्नष्टौ च॥ [२६]

प्राचीनवक्त्रं यावन्त ऋक्सामे वाग्वै देवेभ्यो देवा वै देवयजनङ्कद्रुश्च तद्धिरण्यं पद्मदानीं ब्रह्मवादिनो
विचित्यो यत्कलयां ते वारुणो वै क्रीतः सोम एकादश॥ [२७]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>